

2024-ųjų metų pradžioje išleistas ypatingas leidinys – skaitomiausia pasaulio literatūros klasikos knyga, užkariavusi milijonus širdžių visame pasaulyje, pagal pardavimus populiarumu nusileidžia tik Biblijai – Antoine de Saint Exupéry „Mažasis princas“. Turbūt kilo klausimas, kodėl išleista knyga yra unikali? Atsakome, tekstas parašytas žemaitiškai, atskleidžiantis kūrinį naujomis spalvomis, kurias išryškina žemaičių tarmė!

Kovo 14 d. bibliotekoje „Židiny“, dalyvaujant knygos vertėjui – žinomam kalbininkui, profesoriui Juozui Pabrėžai ir knygos mecenatui, savo vardo labdaros ir paramos fondo bei „Sidabrinės linijos“ vadovui – Mariui Čiuželiui, šis išskirtinis leidinys buvo pristatytas panevėžiečiams.

„Taip sutapo, kad šalyje paskelbus žemaitiško rašto metus, dienos šviesą išvydo ši filosofinė pasaka, kurios kasmet parduodama per 150 milijonų egzempliorių. Kūrinys išverstas į daugybę kalbų, Brailio raštą, net ir mirusias – lotynų, sanskrito, senovės graikų kalbas. Lietuviškai „Mažasis princas“ pirmą kartą išleistas 1959 m., o po 65 m. prakalbo žemaitiškai ir tapo – 572-ąją kalbą, į kurią yra išverstas“, – įdomių faktų pateikė bibliotekos darbuotoja Edita Balčiūnienė.

Knygos leidėjas ir mecenatas, filantropas, verslininkas M. Čiuželis, kilęs iš Žemaitijos, pasidalijo istorija, kaip gimė šis projektas. „Knygos „Mažasis princas“ iš rankų nepaleidžiu nuo vaikystės, o kolekcionuoti pradėjau gal prieš 20 metų <...>. Šiuo metu turiu apie 200 knygos leidimų 70 kalbų. Ieškojau į save panašių knygomanų ir taip susipažinau su didžiausios privačios „Mažojo princo“ knygų kolekcijos savininku Jean-Marc Probst iš Šveicarijos. Kai susitikome gyvai, buvau apstulbęs nuo jo nuolat pildomos 7040 leidimų 572 kalba ir jų dialektais kolekcijos. Oficialus „Mažojo princo“ fondas turi mažiau knygų nei Jean-Marc Probst! Viena spinta skirta vien pirmiesiems, originaliems kūrinio leidimams, kurių net aukcionuose Paryžiuje, Niujorke sunku gauti, o ir kainos prasideda nuo 30 000 dolerių“, – pasakojo svečias. Šio susitikimo metu knygomanai sumanė kartu išleisti knygą „Mažąjį princą“ žemaičių tarme.

Projekto idėjos autorius džiaugėsi, jog vos per dvi savaites, nuo vasario 9 d., pirmasis 1000 vnt. „Mažojo princo“ žemaitiškai tiražas baigtas platinti. Leidiniai neatlygintinai iškeliavo į Lietuvos mokyklas bei bibliotekas, kad pasiektų kiekvieną žemaičių kalbos mylėtoją pačiu efektyviausiu, greičiausiu būdu. O skyrusiems savanorišką auką „Sidabrinės linijos“ senolių pokalbiams, „Mažojo princo“ egzemplioriai išsiųsti ne tik šalies, bet ir Jungtinės Karalystės, Vokietijos, Švedijos, Šveicarijos, Liuksemburgo, JAV lietuviams. M. Čiuželio ir Jean-Marc Probst foundation for the Little Prince“ planuose išversti knygą ir į kitas tarmes – uteniškių,

dzūkų, aukštaičių.

Iš Skuodo kilęs knygos vertėjas, profesorius Juozas Pabrėža, paprašytas pasidalinti, kaip sekėsi versti tekstą į žemaičių tarmę, sakė, jog užtruko tris mėnesius intensyviai dirbdamas, stengdamasis maksimaliai atitikti originalą, išlaikyti autentiškumą. Kūrinys išverstas šiaurės vakarų regiono žemaičiams (dounininkams) būdingu tarminiu pagrindu, dėl to, kad ši patarmė yra jo gimtoji ir geriausiai išlaikyta.

Prof. J. Pabrėža su užsidegimu ir entuziazmu gyvu žemaitišku žodžiu pristatė knygą, kalbėjo apie vertimo iššūkius, fonetines bei leksikos ypatybes. Tarmės dvasią leido išlaikyti žemaitiški garsai, formos, konstrukcijos ir tipiški žemaičių žodžiai, pavyzdžiui, „kūlis“ („akmuo“), „pleštekė“ („drugelis“), „kriuok“ („verkia“). Visgi, vertėjui kartais teko gerokai pasukti galvą, kaip perteikti kai kurias mintis ar vieną kitą žodį: „gramatikoje naudojama tik senovinė žemaitiška dviskaita, „viadu rokuojavos“ („mudu kalbame“), „liuobu gesinti liktarną“ („gesindavau žibintą“), be to, žemaičiai neturi žodelio „labai“, tačiau yra daug pakaitalų, pavyzdžiui, „baisiai gerai“, „žiauriai puikus princus“, – žemaičių kalbos subtilybėmis dalijosi profesorius.

Prof. J. Pabrėžos pasakojimas, iliustruotas linksmomis pavyzdžiais, ne kartą sukėlė žiūrovų juoką, o žemaičių kalba skambėjusios gražiausios ištraukos iš „Mažojo princo“ sužavėjo susirinkusius.

Kalbėti ir skaityti žemaitiškai – darbas ne iš lengvųjų, tai netruko įsitikinti ir renginio dalyviai, kurių laukė užduotis – paskaityti trumpą ištrauką iš knygos.

Knygos pristatymą vertėjas užbaigė citata iš knygos: „Matitė gal tiktāso šėrdė. Patis svarbiausė dalikā akims nier matuomė“. Kalbininkas įsitikinęs, jog tik tuomet šiais sudėtingais globalizmo laikais, sugebėsime išlikti kaip tauta ir išlaikyti savo kalbą ir tarmes.

Indrė Rapkevičienė

